

Βαίγγωσϡ

ΑΣΚΗΣΗ ΣΤΗ ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ

- Διά πάδους τό θνητόν
- Μία συνέντευξη: Ό Άλέξανδρος Κοσματοπούλος
μιλά για τό βιβλίο του «Τώρα καί Πάντοτε,
σημειώσεις στις γραφές του Ίσαάκ του Σύρου»

103

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ
ΜΑΡΤΙΟΣ
2008

ΕΙΚΟΝΕΣ ΤΕΥΧΟΥΣ

Φωτογραφία έξωφύλλου: Ζάκυνθος (δεκαετία '60), Michael Jacob. Φωτογραφία 2ης σελίδας: Ψηφιδωτό από τη Ραβέννα της Ιταλίας. Τό κόσμημα στο όπισθόφυλλο προέρχεται από τό περιοδικό «Έλληνική Δημιουργία».

Διά πάδους τό θνητόν

Χριστός μοιράστηκε τήν ἀνθρώπινη κατάσταση μέχρι τὰ ἀκρᾶ ὅρια τοῦ ἀνθρώπινου πόνου, χωρίς ἀνάγκη, ἀλλά θεληματικά. Αὐτή ἡ θεληματική κατάβαση στόν Ἄδη, μέ τήν ταυτόχρονη ἀναφορά στό λιμάνι τῆς ἐλπίδας πού εἶναι ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, σημάδεψε ὅλη τή ζωή καί τή διδασκαλία του, καί κατατέθηκε σέ μᾶς ὡς ὁ πυρήνας τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος. Ὁ λόγος ὁ τοῦ Σταυροῦ, γράφει ὁ Ἀπόστολος, τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις μωρία ἐστί, τοῖς δέ σωζόμενοις δύναμις Θεοῦ καί σοφία ἐστί. Πρόκειται γιά μιᾶ διαφορετική κατανόηση τοῦ πόνου καί τοῦ θανάτου κάτω ἀπό τό Φῶς μιᾶς ἐλπίδας, πού ἔχει τήν δύναμη νά διαπεράσει τόν ἀνθρώπο στήν αἰωνιότητα καί νά νικήσει τόν θάνατο. Τό Πάσχα, φωτίζει μιᾶ καινή διαδρομή, τήν ἐσωτερική κατανόηση ἑνός καινούριου ἀνθρώπου, πού ἀγκαλιάζει τόν πόνο θεληματικά ὡς τόν τρόπο πού ἐνώνει τά διεστῶτα τῆς ὑπάρξεως.

Αὐτόν τόν τρόπο μᾶς καλεῖ ὁ Χριστός νά ψηλαφήσουμε στό δικό του θεληματικό πάθος καί νά τόν ἀγκαλιάσουμε ὡς δικό μας τρόπο. Δέν εἶναι τρόπος ζωῆς, ἀλλά τρόπος τῆς ὑπαρξῆς. Ὁ Χριστός περῶατησε αὐτόν τόν δρόμο τόσο ὡς παντοδύναμος Θεός ὅσο καί ὡς ἀδύναμος ἀνθρώπος. Κάλεσε στόν τρόπο αὐτόν τόσο τόν Φτωχό ὅσο καί τόν πλούσιο. Κάλεσε τόν Βουλευτή τῆς Ἀριμαθαίας, ὅσο καί τόν καταδικασμένο ληστή. Εἶ τίς θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν καί ἀράτω τόν σταυρόν αὐτοῦ.

Εἶναι δύσκολο νά ξεφύγει κανείς ἀπό τὰ ἀπλά καί ἀπτά δεδομένα τῆς εὐαγγελικῆς ἀφήγησης. Ὑπάρχουν κάποιες ποιότητες πού ἀκολουθοῦν τόν Χριστό σέ ὅλη τήν ἐπίγεια διαδρομή του. Ἡ ταπεινότητα τοῦ σχήματος, ἡ ἀφάνεια καί ἡ σιωπή του, ἡ θεληματική ἐρημιά, ὁ πόνος τῆς μοναξιάς, ἡ ἔλλειψη τῆς καταφυγῆς, ἡ ξενιτιά, ἡ προδοσία τῶν Φίλων. Δέν τόν ἀκολουθοῦν, ὅμως, ὡς ἀδῆρητη ἀνάγκη, ὡς ἡ μοῖρα τοῦ Φτωχοῦ καί τοῦ κατατρεγμένου. «Ἡδυνάμην παραστήσαι δώδεκα λεγεῶνας ἀγγέλων», βεβαιώνει τούς μαθητές του, τήν ὥρα τῆς σύλληψής του. Ὁχι μόνον ἀποσοπεῖται αὐτή τήν θείκη ἐξουσία, ἀλλά ἀλλοῦ τήν κατατάσσει ἀνάμεσα στους δια-

βολικούς πειρασμούς. Γέγραπται γάρ, τοῦ θυμίζει ὁ διάβολος, ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ, καί ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσι σε, μήποτε προσκόψεις πρὸς λίθον τὸν πόδα σου. Τοῦ ἀπαντᾷ ὁ Χριστός, ὑπάγε ὁπίσω μου σατανᾶ. Κατὰ περιέργου τρόπο, αὐτὸ ἀκριβῶς ἀπάντησε καὶ στὸν Πέτρο, ὅταν αὐτὸς ταραγμένος τὸν παρακινῶσε νὰ ἀποφύγει τὸν σταυρικό θάνατο: «Ἰλεῶς σοι Κύριε, οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο!» Ὁ Χριστὸς θεωρεῖ τὰ λόγια του σκανδαλώδη προτροπή: «Οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων».

Δέν πρόκειται ὅμως, γιὰ καμιὰ καταξίωση τοῦ πόνου, καθ' ἑαυτοῦ. Καμιὰ τέτοια κοντόφθαλμη ἐρμηνεία δέν προκύπτει ἀπὸ τὰ εὐαγγελικά κείμενα. Τὸ πάθος ὡς ἐπιβεβλημένη ἀνάγκη καὶ ὁ πόνος ὡς καθαρτήριο ἐνοχῆς εἶναι ἐντελῶς ξένα πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ εὐαγγελίου. Ἡ ἀπολοικὴ, δικανικὴ ἐρμηνεία τοῦ πάθους τοῦ Χριστοῦ ὡς ἀντίτιμο τῆς ἀφέσεως τῶν ἀνθρώπων ἀμαρτιῶν εἶναι ἴσως ἡ πιό προβληματικὴ ἰδέα στὴν ἱστορία τῆς χριστιανικῆς σκέψης. Καμιὰ ἐρμηνευτικὴ πρόταση στὴν ἱστορία τῶν ἰδεῶν δέν ὑπῆρξε περισσότερο διαλυτικὴ τῆς σχέσης τοῦ ἀνθρώπου μέ τὸν Θεό. Ἀπηχεῖ μιὰ ψυχωπαθολογία ἐνοχῶν, τὴ συμπλεγματικὴ ἀναζήτηση ἐξαγορασμένης αὐτοαξίας στὸν ἄνθρωπο, μιὰ σχέση συναλλαγῆς ἀνάμεσα στὸν ἄνθρωπο καί σ' ἕναν ἐκδικητικὸ Θεό-τιμωρό. Σ' αὐτὸ τὸ προβληματικὸ πλαίσιο, ὁ πόνος καὶ ὁ θάνατος τοῦ ἀνθρώπου ἐρμηνεύονται ὡς τὸ ἀντιστάθμισμα γιὰ τὴν ἀνθρώπινη ἀμαρτία. Ὁ μαρτυρικός θάνατος τοῦ ἐναθρωπίσαντος Υἱοῦ εἶναι τὸ ἀπόλυτο ἀντίτιμο γιὰ τὴν προσβεβλημένη Θεῖα δικαιοσύνη. Πρόκειται γιὰ μιὰ δυϊστικὴ ὄντολογία, ὅπου ἡ ἀνθρώπινη ἀμαρτία ἀντιπαρτίθεται ἰσότημα μέ τὴν παντοδυναμία καὶ τὴ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ. Μιὰ τέτοια ἰδέα θεωροῦνταν ἀνάξια λόγου στὴν Ἑλληνικὴ Ἀνατολή ἤδη μετὰ τοὺς πρώτους χριστιανικούς αἰῶνες, ὅταν ἡ Ἐκκλησία τακτοποίησε τοὺς λογαριασμούς της μέ τίς αἱρέσεις τῶν γνωστικῶν.

Ὁ πόνος καὶ ὁ θάνατος δέν ἔχουν ὑπαρκτικὴ ἀξία στὴ διδασκαλία τοῦ εὐαγγελίου. Τὰ ἀνθρώπινα παθήματα μόνον θλίψη προκαλοῦν στὸν Χρι-

στό, καί τά θραυεύει παραχρημα καί ἐξ ἀποστάσεως. Ἀκόμη πῶς εὐκόλα παρέχει τήν ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν: «Τί γάρ εὐκοπώτερον εἰπεῖν, ἀφείνται σου αἱ ἁμαρτίαι ἢ ἄρον τόν κραββατόν σου καί περιπάτει;» Ὡστε, αὐτοῖς πού τόν συνόδευαν ἀποροῦσαν: «τίς οὗτος ἔστιν ὅς καί ἁμαρτίας ἀφίησιν;» Μέ δύο ἀπλές κουβέντες τό εὐαγγέλιο καταρρίπτει κάθε ἀφελή ἐρμηνεία γιά ἀδήριτη ἀνάγκη ἐξαγορᾶς τῆς ἁμαρτίας διά τοῦ πάθους.

Ὅμως, ὁ πόνος καί τό πάθος δέν παύουν νά εἶναι ἡ σκληρή πραγματικότητα τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς καί ἡ στάση τοῦ Χριστοῦ φαίνεται νά ἀποσκοπεῖ στήν ὑπέρβαση μιᾶς ἐσωτερικῆς ἀντινομίας: οἰκειοποιεῖται θεληματικά τόν πόνον καί τόν θάνατο γιά νά τόν ξεπεράσει καί νά τόν νικήσει. Στόν πρῶτο κιόλας μακαρισμό ὁ Χριστός μακαρίζει αὐτούς πού θεληματικά πτωχεύουν: «Μακάριοι οἱ πτωχοί τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἔστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν». Ὁχι ἡ φτώχεια καθεαυτή, ἀλλά ἡ θεληματική ἀποσοποίηση τοῦ πλούτου φέρνει στή ζωή τοῦ ἀνθρώπου τήν οὐράνια βασιλεία. Ὁ ἄνθρωπος πού μοιράζει τά ὑπάρχοντα καί περιχωρεῖ μέσα του τήν ἀπώλεια, αὐτός θησαυρίζει τό κέρδος. «Μακάριοι οἱ πενθοῦντες ὅτι αὐτοῖς παρακληθήσονται».

Πῶς νά μιλήσει κανείς γιά τό πένθος καί τόν θάνατο; Ἄν παραμερίσει ὁ ἄνθρωπος τήν δικανική γλώσσα τῆς θρησκευτικῆς ἐνοχῆς, ἄν ἀρνηθεῖ τήν ἄγνοια εὐκολία νά μεταποιήσει σέ συναίσθημα τήν καθαρή θλίψη, τότε τί ἄλλο τοῦ μένει παρά ἡ γυμνή γνώση τῆς ἀπώλειας, ἡ παγερή θανατίλα σάν πικρή γεύση στό στόμα, ἡ ἀπόλυτη ἀδυναμία καί ἐγκατάλειψη ἀπέναντι σέ ἕναν Θεό πού σωπαίνει; Καί ποιᾶ ἄλλη ἐπιβεβαίωση γι' αὐτό τό καταστάλαγμα τῆς πικρῆς χολῆς παρά ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ πού κραυγάζει πάνω στόν σταυρό γιά τήν ἐγκατάλειψή του ἀπό τόν Πατέρα;

Δυσερμήνευτο τοσιό ἐρημιᾶς. Ἄνθρωπος καί Θεός σέ μιᾶ ἀγωνία ἀμοιβαίας νοσταλγίας καί ἀμοιβαίου καλέσματος. Νοσταλγίας πού γεννιέται μέσα στό σκοτάδι τῆς ἀπώλειας καί στή σιωπή τῆς ἐγκατάλειψης. Οἱ ὅροι τῆς κτιστῆς λογικῆς ὑπάρξεως ἐμπεριέχουν τήν ἀντινομία τῆς ἀπώλειας καί τοῦ θανάτου. Πῶς νά μιλήσει κανείς γιά τίς λογικές προϋποθέσεις τῆς κτιστῆς Φύσης, πού δέν ἔχει ἡ ἴδια τή δύναμη νά ὀρίσει τό εἶναι τῆς; Τό

εὐαγγέλιο ἀναδεικνύει ἀπὸ τῆ μιᾶ μεριά, τὸν τρόπο τῆς λογικῆς κτίσης ποῦ ἀγκυλώνεται ἐξουσιαστικά στὸν ἑαυτό της, κλείνεται στό καβούκι της καὶ ἀσφυκτιᾷ ὑπαρκτικά μέχρι θανάτου. Ὁ τρόπος αὐτός ἀποστερεῖ τίς ζωτικές προϋποθέσεις τῆς κοινῆς Φύσεως καὶ ὁδηγεῖ τὴν κτίση στὸν Φυσικό θάνατο. Ὁ θάνατος, πάλι, ὀριοθετεῖ τὸν τρόπο τῆς κοινῆς Φύσεως: γίνεται τρόπος δουλείας, φόβου θανάτου, διὰ παντός τοῦ ζεῖν. Ἐνστικτο αὐτοσυνητήρησης κάθε ζωντανοῦ, μπροστά στό φόβο τοῦ θανάτου. Ὁ τρόπος τοῦ θανάτου δέν εἶναι ὁ τρόπος τοῦ Θεοῦ, εἶναι ὅμως τρόπος καὶ ὅρος τῆς κτιστῆς λογικῆς ὑπάρξεως, Φαῦλος κύκλος ἐλεύθερης λογικῆς ἐπιλογῆς. Ἄνεργμῆνευτο μυστήριο, ὅμως ψηλαφητό σωματικά καὶ πνευματικά. Γεγονός κτιστῆς λογικότητας, ὅρος ποῦ δέν διαβαθμίζεται ἀξιολογικά, γι' αὐτό καὶ ἀναλαμβάνεται πλῆρως ἀπὸ τὸν Χριστό, γιὰ νὰ μεταποιηθεῖ σέ ζωὴ μέ νέους ὅρους.

Ὁ Χριστός μᾶς ἔδειξε τὸν ἄλλον ὅρο καὶ τρόπο τῆς λογικῆς ὑπάρξεως, πέρα ἀπὸ τὸν περικλειστο ἐξουσιαστικό ἑαυτό. Μᾶς δείχνει τὴ σχέση μέ τὸν Ἄλλον ὄχι ὡς ἄσκηση ἐξουσίας, ὄχι ὡς κτητική κατοχή, ἀλλὰ ὡς ἴσους ἀγάπης χωρὶς προϋποθέσεις. Τὸ ἔρεισμα τῆς ὑπάρξεως μετακινεῖται ἀπὸ τὸν κλειστό ἑαυτό στό ἀνοιγμα τῆς σχέσης. Αὐτὴ τὴ σχέση φοβᾶται ὁ διάβολος, ὅταν ζητᾷ ἀπὸ τὸν Χριστό νὰ πῶσει ἀπὸ τὸ πτερύγιο τοῦ ναοῦ γιὰ νὰ τὸν πιστέψουν οἱ ἄνθρωποι. Τοῦ ὑποδεικνύει τὸν τρόπο τῆς ἐξουσίας: νὰ τοὺς πᾶρει μέ τὸ μέρος του χρησιμοποιώντας τὸν φόβο τους. «Θά σοῦ κάνω μία ἐρώτηση», ρωτᾷ κάπου ἄλλοῦ ὁ διάβολος. «Ἄν ἐγὼ σοῦ δώσω τὸ Φιλί ποῦ ἐσύ ζητᾷς, ἐγὼ ποῦ στέκομαι τότε;» Ἡ λογικὴ ὑπάρξις χάνει τὸν ἀπὸ, ἀντικειμενικὸ τῆς πυρήνα καὶ ὀρίζεται μόνον ὡς σχέση ἀγάπης. Αὐτός ὅμως πάλι ὁ τρόπος εἶναι ὅρος ἐλεύθερης ἐπιλογῆς. Ἡ περὶχώρησις τοῦ ἄλλου εἶναι ζωὴ τῆς ὑπάρξεως. Ἡ ἄρνησις τῆς περὶχώρησις εἶναι ἔκλειψις τοῦ ζωτικῆς νοήματος τῆς λογικότητας, εἶναι ὁ θάνατος τῆς λογικῆς ὑπάρξεως. Θάνατος ἐν τέλει, τῆς ἴδιας τῆς Φύσεως.

Ὁ Χριστός δέν καταργεῖ τὴ λογικότητα, ἀλλὰ ἀγκαλιάζει τοὺς ὅρους της, τὴν κάθε ἀδυναμία τῆς ἀνθρώπινης κτιστῆς ὑπάρξεως, γιὰ νὰ διαπεράσει τὸν ἄνθρωπο στὴν καινὴ βασιλεία. «Μεῖζονα ταύτης ἀγάπης οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῆ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ». Μέ τὴν κίνηση αὐτὴ

μᾶς ἔδειξε τό πέρασμα σέ ἕναν καινούριο τρόπο. Εἶναι ἕνα μυστήριο μιᾶς ἄλλης δημιουργίας, πού συμπληρώνει καί τελειώνει τήν πρώτη. Ὁ τρόπος τῆς ἀγάπης εἶναι ὁ τρόπος πού νικάει τόν θάνατο. Θεραπεύει ὁ ἴδιος ὡς Θεός τήν τραγεῖσα Φύση διά τῆς Ἀναστάσεως, καί ζητάει ἀπό μᾶς νά τόν ἀκολουθήσουμε σ' αὐτό τό πέρασμα. Νά ἀπαρηγηθοῦμε τόν σκληρό ἑαυτό πού προσδένεται ἐξουσιαστικά σ' αὐτά πού χάνονται καί νά μεταποιοῦμε τήν ἀπώλεια σέ πέρασμα πρός τήν ζωή. Καί αὐτό δέν μᾶς ζητάει νά τό κάνουμε μόνοι μας, ἀλλά μέ τό δικό του παράδειγμα καί τή δική του δύναμη. Τώρα ξέρουμε ὅτι ὁ Χριστός θανάτω πάτησε τόν θάνατο καί πρός τήν ζώην ἡμᾶς ἐξήγαγε. Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν εἶναι ὁ τρόπος τῆς λογικῆς υπέρξεως, πού εἶναι ἐλεύθερος ἀπό τίς συνέπειες καί τόν φόβο τοῦ θανάτου. Ἐκεῖ ὅπου ἐνώνονται τά ἄκρα τῆς νοσταλγίας, ὅπου οὔτε σῆς οὔτε βρωσῆς ἀφανίζει, γιατί ἡ ἀπώλεια χάνει πλεόν τό κεντρί της καί τή δύναμη νά θέτει τοὺς ὅρους τῆς λογικότητος.

Ἰ. Κ.

Μία συνέντευξη:
Ὁ Ἀλέξανδρος Κοσματόπουλος μιλά γιά τό βιβλίό του
«Τώρα καί Πάντοτε, σημειώσεις στίς γραφές
τοῦ Ἰσαάκ τοῦ Σύρου»¹

Ὁ τίτλος τοῦ βιβλίου ὑποδηλώνει μία σχετικότητα τοῦ χρόνου, ὅπως τόν γνωρίζουμε οἱ ἄνθρωποι. Σάν νά πρόκειται γιά μιὰ προέκταση τοῦ μέλλοντος στό παρόν καί τ' ἀνάπαλιν. Ποιά εἶναι ἡ θέση τοῦ χρόνου στά γραπτά τοῦ Ἰσαάκ;

Ἔχω ἐντρυφήσει στόν ἅγιο Ἰσαάκ ἀπό τά Φοιτητικά μου χρόνια, κατόπιν προτροπῆς τοῦ γέροντος Παΐσιου τό 1973, πού μου εἶχε πει ὅτι ὁ ἀββάς Ἰσαάκ εἶναι «τό βαρῦ πυροβολικό τῆς ὀρθοδοξίας». Ἐτσι ἄρχισα νά μελετῶ τά εὐρισκόμενα ἅπαντα. Βέβαια ἡ μελέτη τους δέν ἔγινε σέ ἕξι μῆνες ἢ ἕνα χρόνο. Χρειάστηκε χρόνος, ἔτσι ὥστε τά κείμενα αὐτά νά δουλεύονται σιγά-σιγά μέσα μου. Ἡ ἐπανάληψη εἶναι πού κάνει τό κείμενο νά βρεῖ μέσα μας ἐκείνες τίς ἀπηχήσεις γιά νά μωροέσουμε νά ὠφεληθοῦμε ἀπό τό ἀνάγνωσμα. Διαφορετικά, εἶναι κάτι τό ἐφήμερο πού τό διαβάζει κανείς, τό βάζει στήν ἄκρη καί τό ξεχνάει. Ἐτσι ἔγινε καί μέ τόν ἀββά Ἰσαάκ κι αὐτή ἡ ἐντρυφήση κράτησε πολλά χρόνια. Ἐως ὅτου ἦρθε τό πλήρωμα τοῦ χρόνου κι ἄρχισα νά γράφω πάνω στά κείμενα τοῦ ἀββά Ἰσαάκ, σκέψεις, σημειώσεις, στοχασμούς πού βγαίνουν μέσα ἀπό τήν τριβή μέ τό κείμενο.

Μέ τό «Τώρα καί πάντοτε» ἐννοοῦμε μιὰ κατάσταση τῆς ψυχῆς, μιὰ πνευματική κατάσταση, ἡ ὁποία προεκτείνεται πέρα ἀπό τήν τύρβη τῆς καθημερινῆς ζωῆς. Παγώνεται σιγά-σιγά μέσα στόν ἄνθρωπο, καί δέν τοῦ ἐπιτρέφει πλέον νά παρασυρθεῖ μέσα στήν καθημερινότητα.

Οὐσιαστικά στά γραπτά τοῦ Ἰσαάκ δέν ὑπάρχει χρόνος. Μᾶς μιλά γιά πνευματικές καταστάσεις, καί οἱ πνευματικές καταστάσεις δέν ἔχουν χρόνο. Δηλαδή, ναι μέν, ὁ ἄνθρωπος ζεῖ μέσα στόν ἱστορικό χρόνο, ἀλλά οἱ καταστάσεις πού μωροεῖ νά βιώσει ἡ ἀνθρώπινη ψυχή πού ἀναζητᾶ δρόμο

¹ Ἡ συνέντευξη γιά τό βιβλίό «Τώρα καί Πάντοτε, σημειώσεις στίς γραφές τοῦ Ἰσαάκ τοῦ Σύρου» (ἐκδ. Πατάκη, 2007), δόθηκε στή Σοφία Χατζῆ καί τήν ἐκπομπή «Τό παρῶ εἰσάκουσον», τοῦ ραδιοφώνου τῆς Πειραικῆς Ἐκκλησίας.

πνευματικό, μωροῦν νά προεκταθῶν ἐκτός χρόνου. Κι ἐνῶ εἶναι μέσα στόν χρόνο μωροεῖ ταυτόχρονα νά εἶναι καί ἐκτός χρόνου, γιατί αὐτό πού βιώνει δέν εἶναι γέννημα τοῦ ἱστορικοῦ χρόνου. Δηλαδή, ἐνῶ ὁ χρόνος καί ἡ κάθε ἐποχή γεννοῦν διάφορα πρᾶγματα, (ρεύματα Φιλοσοφικά, μόδες ἢ ὀτιδήποτε ἄλλο) κι ὁ ἄνθρωπος προσκολλᾶται πάνω σ' αὐτά, οἱ καταστάσεις αὐτές δέν ἀποτελοῦν γέννημα μιᾶς συγκεκριμένης ἐποχῆς, ἀλλά ξεπερνοῦν τόν ἱστορικό χρόνο.

Ὅταν λέμε πνευματικές καταστάσεις, ἐννοοῦμε μιά πορεία;

Ναί, μιά πορεία καί μιά ἀναζήτηση. Ἡ ὁποία μωροεῖ ν' ἀρχίσει ἀόριστα χωρίς νά ξέρει κανείς τί ἀκριβῶς ζητάει, ἀλλά μέ τήν πάροδο τοῦ χρόνου, μωροεῖ νά ἐντοπιστεῖ στό πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ.

Ὅλο τό βιβλίό διαπνέεται ἀπό μιά φαινομενική, τουλάχιστον, ἀντίφαση: Τήν ἀναζήτηση τῆς ἐλπίδας μέσα στό ζόφο τοῦ σκότους, ὅπως χαρακτηριστικά γράφετε. Μπορεῖτε νά μᾶς πείτε λίγα πρᾶγματα γι' αὐτό;

Ἡ ἐλπίδα, ὅπως τουλάχιστον τήν αἰσθάνομαι ἐγώ, δέν ἔχει νά κάνει μέ μιά αἰσιοδοξία τοῦ τύπου «ἔχω τήν ἐλπίδα ὅτι τά πρᾶγματα θά μοῦ πᾶνε καλά στήν καθημερινή ἢ οἰκογενειακή ζωή». Ὁχι, μωροεῖ καί νά μὴν πᾶει τίποτα καλά. Ἡ ἐλπίδα ἔρχεται ἀπό ἄλλοῦ. Ἀπό τή μέλλουσα ζωή. Ἀλλά ἡ μέλλουσα ζωή μωροεῖ νά βιωθεῖ μόνο στό παρόν. Ἀλλιῶς εἶναι ἕνα ἀόριστο σχῆμα κάπου στό μέλλον. Ἀλλά, αὐτό πού λέμε μέλλουσα ζωή (κι ἀπορωῶ κι ἐγώ πῶς μιλῶ γιά τή μέλλουσα ζωή, κάτι πού πρὶν δέκα χρόνια θά μοῦ ἦταν ἀδιανόητο), εἶναι ἕνας ὀρίζοντας πού σπᾶει τήν καθημερινότητα. Ὁ ἄνθρωπος μωροεῖ νά τᾶ βιώσει αὐτά τά πρᾶγματα. Στό βαθμό, βέβαια, πού καθένας μωροεῖ νά τᾶ βιώσει. Ἀλλά ἡ ἐλπίδα εἶναι μιά χαρά, ἡ ὁποία ἀντιπαλεύει τόν θάνατο. Λέμε πῶς στρεφόμεστε στό πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ. Πῶς γίνεται αὐτό; Νομίζω πῶς ἡ στροφή ἀρχίζει μέ τήν συνείδηση τῆς ματαιότητος τῶν ἐγκοσμίων, ἀλλά καί τῆς ἀσημαντότητάς μας. Ὅλες οἱ ἐλπίδες μας οὐσιαστικά στηρίζονται σέ τοῦτο τόν κόσμο, ὅ,τι καί νά μᾶς συμβαίνει, καλό ἢ κακό, δέν ἀφίσταται τῆς ἐλπίδας πού ἔχουμε στήν ἐξέλιξη τοῦ παρόντος κόσμου καί τῆς θέσης μας σ' αὐτόν. Ἡ συνείδηση τῆς ματαιότητος τῶν ἐγκοσμίων εἶναι ἀκριβῶς νά πάψουμε νά στηρί-

ζουμε τίς ἐλπίδες μας σέ τούτο τόν κόσμο καί στούς δρόμους του. Ὅσο διαμορφώνεται αὐτή ἡ συνείδηση, τόσο ἀνατέλλει μέσα μας μιά διαφορετική ἐλπίδα, μιά ἐλπίδα ἄλλης ὑφῆς, ἡ ἐλπίδα τοῦ μέλλοντος αἰῶνος μέσα στό παρόν.

Κάποιος πού δά σᾶς ἄκουγε τώρα δά ἀναρωτιόταν πῶς μπορεῖ κανείς να χαίρεται γιά κάτι πού δά γίνει μετά θάνατον;

Μά, τό θῆμα εἶναι πῶς δέν γίνεται μετά θάνατον, ἀλλά γίνεται ἀπό ἐδῶ κι ἔτσι λαμβάνει ὑπόσταση μέσα στό παρόν. Ἀλλιῶς θά ἦταν ἓνα ἀόριστο μέλλον γιά τό ὅποιο θά ἔπρεπε, ὅπως κάποιες ιδεολογίες, νά θυσιάσουμε μερικές γενιές ὥστε νά δημιουργήσουμε μέλλον γιά τίς ἐπόμενες. Δέν εἶναι αὐτό τό πρᾶγμα. Εἶναι ἡ ἐλπίδα ἡ ὁποία ἀπορρέει ἀπό τό γεγονός ὅτι ὁ ἀνθρώπος εἶναι αἰώνιος.

Καί τί ἐννοοῦμε μέ τόν ζόφο τοῦ σκότους;

Ὁ ζόφος τοῦ σκότους εἶναι ἡ καθημερινή τριβή μέ τά πρᾶγματα πού ζοῦμε σάν ἄτομα ἢ καί σάν πλῆθος, ἂν θέλετε, μέσα στήν καθημερινότητα τήν σηματοδεδεμένη ἀπό τή Φθορά, ἀπό τόν θάνατο, κι ὅπου ὅλα ὀργανώνονται γύρω ἀπό τό θάνατο. Δέν μᾶς ἐνδιαφέρει τίποτε ἄλλο, παρὰ νά «περάσουμε καλά». Αὐτό ἀπό μόνο του εἶναι τόσο Φτηνό καί ἐφήμερο, τόσο Φθαρτό, πού πνίγεται μέσα του ὁ σημερινός ἀνθρώπος. Ἡ ἐλπίδα αὐτή γιά τήν ὁποία μιλήσαμε εἶναι ὅτι μᾶς προσφέρεται μιά ἄλλη διέξοδος. Δέν μᾶς πνίγει ἡ ἀπελπισία μιᾶς καθημερινότητας πού δέν ἔχει πού νά στραφεῖ παρὰ μόνο στήν ἀπόκτηση κάποιων ὑλικῶν ἀγαθῶν. Σήμερα ὁ ἀνθρώπος δέν σκέφτεται τόν θάνατο, ἀλλά αὐτός ἐλλοχεύει κάθε στιγμή.

Παραμένοντας στίς «ἀντιφάσεις»: Μέσα ἀπό τίς σημειώσεις σας, ἀντιλαμβάνεται κανείς ὅτι γιά τόν Χριστιανό ὁ κόσμος ἔχει ἤδη καταρρεύσει. Ὅτι ἡ ἀναφορά καί ὁ προσανατολισμός του δά πρέπει νά ἀποτραβηχτοῦν ἀπό τόν κόσμο, ἔστω κι ἂν ἐγκαταβιῇ μέσα σ' αὐτόν. Ἀντιλαμβάνεστε, βέβαια, πῶς αὐτό εἶναι κάτι φοβερά δύσκολο. Ἀπό τήν ἄλλη μεριά, μιλάτε γιά τόν ἄνθρωπο πού ἔχει μεταμορφωθεῖ σέ ἀνθρωπότητα. Πῶς συμβιβάζονται αὐτά τά δύο;

Ὅταν λέμε ὅτι ὁ κόσμος ἔχει καταρρεύσει ἐννοοῦμε ὅτι δέν ἔχει διέξοδο οὐσιαστικά. Δηλαδή, δέν κάνει τίποτε ἄλλο παρὰ νά ζεῖ τή Φθορά του,

χωρίς νά μαθητεύει σ' αὐτήν, γιατί καί ἡ Φθορά διδάσκει. Ἡ ἀπομάκρυνση ἀπό τόν κόσμον, ὅπως τήν ἔννοω ἐγώ, εἶναι μιὰ ἐσωτερική ἀπόσπασση ἀπό τά πράγματα τοῦ κόσμου. Δέν θά μωρῶσουμε νά ἐπιβιώσουμε κάτω ἀπό τίς ὑπάρχουσες συνθήκες. Χρειάζεται μιὰ αὐτοσυγκράτηση καί μιὰ περικωπή τῶν ἐπιθυμιῶν μας. Ἐξάλλου, ὅλοι μιλοῦν γιά τήν παραφροσύνη καί τίς δυσκολίες στή ζωή μας.

Θά μοῦ πεῖτε, πῶς θά ἔρξει αὐτή ἡ αὐτοσυγκράτηση, ἂν δέν ὑποστοῦμε τρομερούς πειρασμούς καί δοκιμασίες; Αὐτό δέν μωρῶ νά τό πῶ. Θά ὑπάρξουν διλήμματα τόσο φοβερά (ὅπως τό περιβάλλον, γιά παράδειγμα) ὅπου ὁ ἀνθρώπος πρέπει νά σταθεῖ μέ ἀπόλυτη εὐθύνη, κατ' ἀρχήν ἀπέναντι στον ἑαυτό του. Γιατί ἐκεῖ εἶναι τό πρόβλημα: ὅτι δέν μωροῦμε νά ὑπομείνουμε τόν ἑαυτό μας. Δέν μωροῦμε νά «μείνουμε» μέ τόν ἑαυτό μας, δέν μωροῦμε νά σταθοῦμε ἀπέναντι στον ἑαυτό μας. Καί ὑπάρχει ὅλη αὐτή ἡ ἐξωστρέφεια πού βέβαια γεννάει βία καί (παρ)αφροσύνη. Δέν μωρεῖ νά γεννήσει τίποτε ἄλλο.

Τά διλήμματα θά εἶναι φοβερά στά χρόνια πού ἔρχονται, φοβᾶμαι. Ἐξάλλου ἔχουν εἰπωθεῖ ὅλα στά Εὐαγγέλια. Ὅχι βέβαια γιατί θά ὑπάρξει κάποια ἐκδίκηση ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ ἐπειδή ὁ κόσμος ἐξώκειλε, ἀλλά εἶναι τά ἔργα τοῦ ἀνθρώπου πού μωροστά του θά φανερωθοῦν.

Σάν νά προετοιμάζονται ὅλα αὐτά...

Βέβαια προετοιμάζονται, βοοῦν τά πάντα. Μόνο τό περιβάλλον νά σκεφτεῖ κανείς, ἢ τίς καθημερινές μας συμπεριφορές, τίς συμπεριφορές τῶν ἑθνῶν, τῶν κρατῶν... Ὅλα τούτα δείχνουν ὅτι τά πράγματα θά ἀντιμετωπιστοῦν κάποια στιγμή μέ τρόπο ρηξικέλευθο. Καί εἴπαμε, ὄχι γιατί πρόκειται γιά μιὰ ἐκδίκηση ἢ ἀνταπόδοση ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ.

Ζοῦμε σ' ἓναν πολιτισμό πού εἶναι μετα-χριστιανικός.

Ἐγώ πιστεύω ὅτι κατά βάση ἀγνοοῦμε τόν χριστιανισμό. Τό Φῶς τοῦ Εὐαγγελίου δέν ἔχει ἀνατείλει στον κόσμο. Καί ὑπό αὐτή τήν ἔννοια ζοῦμε ἓναν ζόφο, ὁ ὁποῖος βέβαια μωρεῖ νά εἶναι λαμπερός. Γιατί τό σκότος, ὡς γνωστόν, ἔχει μεγάλη λάμψη καί μεγάλη γοητεία. Προσπαθοῦμε ἀκόμα νά

καταλάβουμε, μετά από 2000 χρόνια, τί είναι και τί κόμισε ο Χριστός. Οι πατέρες μίλησαν για την έποχή τους και τους πνευματικούς αγώνες τους. Έμεις τί έχουμε να πούμε; Τί άλλο πέραν του να επαναλαμβάνουμε τα λόγια τους και να κρυβόμαστε πίσω από αυτά;

Μέσα από τίς γραφές του Ίσαάκ, μᾶς μεταφέρετε την ελπίδα μιᾶς ἄπειρης ἀγάπης πού ἀγκαλιάζει τά πάντα, χωρίς δικαιοκρισία. Στή σημερινή, ὡστόσο, ἐπίσημη ἐκκλησία, ὁ λόγος πού ἀκούγεται καί μάλιστα ἀπό τόν ἄμβωνα, ἔχει κάτι αὐστηρό καί ἐπικριτικό πού θυμίζει τήν ἰσχὺ καί τό κύρος τοῦ ἰουδαϊσμοῦ. Θέλετε νά σχολιάσετε;

Καταρχάς, ὅπως γράφει ὁ ἅγιος Ίσαάκ, ἄλλο δικαιοκρισία καί ἄλλο δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ. Γιατί ἡ δικαιοκρισία εἶναι μία κρίση σέ ὀριζόντια κλίμακα πού δίνει στόν καθένα αὐτό πού τοῦ ἀξιίζει. Ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ κατά τόν ἀββᾶ εἶναι ἡ ἀγάπη καί τό ἔλεος. Καί ὑπό αὐτή τήν ἔννοια ἀγκαλιάζει καί τούς δικαίους καί τούς ἀδίκους, κάτι πού λέει καί τό εὐαγγέλιο: «βρέχει ἐπὶ δικαίων καί ἀδίκων». Δηλαδή, ὁ Θεός ἀγκαλιάζει τούς πάντες χωρίς νά κάνει διάκριση. Ἐξ οὗ καί τό «δέν ἦλθα γιά νά κρίνω τόν κόσμον, ἀλλά γιά νά σώσω τόν κόσμον». Καλό θά εἶναι νά τά ἔχουμε αὐτά στό μυαλό μας, διότι ἀλλιῶς μπορεῖ νά ξεφύγουμε πρὸς ἄλλες κατευθύνσεις πού εἶναι ξένες πρὸς τόν εὐαγγελικό λόγο. Ὁ Θεός εἶναι μιᾶ ἀγκάλη. Καί πιστεύω πώς καί ἡ ἐκκλησία κατά ἀνάλογο τρόπο θά ἔπρεπε νά εἶναι μιᾶ ἀγκάλη, πού νά χωράει τούς πάντες. Δέν εἶναι δικός μας λογαριασμός νά κρίνουμε. Ἐδῶ ὁ ἴδιος ὁ Χριστός ἐρχόμενος στόν κόσμον δέν κρίνει κανέναν, πέρα ἀπό τούς Φαρισαίους. Οὔτε τίς πόρνες, οὔτε τούς τελῶνες, οὔτε τούς ἁμαρτωλούς ἐν γένει. Οὔτε τούς λέει κάντε αὐτό ἢ ἐκεῖνο. Λέει: μὴ ἁμαρτάνετε καί ν' ἀκολουθεῖτε τίς ἐντολές πού εἶναι δύο, δηλαδή ἡ ἐξῆς μία: Ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. Ὅλες οἱ ἐντολές συμποσοῦνται στό «Ἀγαπᾶτε ἀλλήλους». Ὁ ἰουδαϊσμός ἔπρεπε νά προστατεύσει μιᾶ κοινότητα, γι' αὐτό καί ἡ πληθώρα τῶν ἐντολῶν. Ἐξάλλου ὅλες οἱ ἀρχαϊκές θρησκείες εἶχαν ἀπαγορεύσεις...

Ὁ χριστιανός ὅμως εἶναι μιᾶ ἄλλη κατάσταση ὑπάρξεως. Ἀπό κάπου θά ξεκινήσει, ἀπό τά βιβλία, τά κείμενα, τούς δασκάλους. Θά ρωτήσει, θά μάθει, θά ἀναζητήσει, θά ἐξιχνιάσει, ἀλλά κυρίως θά ψάξει τόν ἑαυτό του. Θά πρῶπει νά κοιτάξουμε τόν ἑαυτό μας καταρχάς.

Δέν έλλοχεύει κίνδυνος γιά λάθη; Άρα πρέπει νά ύπάρχει μιά πεπατημένη, ένα πλαίσιο...

Θά κάνουμε λάθη, τά όποια είναι καί άπαραίτητα... Άλλά, τό θέμα δέν είναι νά έμμένουμε στό λάθος ή νά έμμένουμε στην άμαρτία. "Η νά Φοβόμαστε μήπως άμαρτήσουμε άπό τό πρωί έως τό βράδυ... Φυσικά θά άμαρτήσουμε... Καί λοιπόν; Ό Θεός είναι μεγαλύτερος άπό την άμαρτία, πολύ μεγαλύτερος. Λοιπόν, πρέπει νά προχωρήσουμε, άν θέλουμε νά βαδίσουμε σ' αυτό τό δρόμο. Καί βεβαίως είναι μεγάλη ή χαρά πού παίρνει ό άνθρωπος προχωρώντας σ' αυτό τό δρόμο. Μπορεί νά ξεκινήσει άπό όδύνες (καί συνήθως άπό όδύνες ξεκινάει κανείς), αλλά σιγά-σιγά μέσα του σχηματίζεται αυτή ή χαρά... αυτή ή πίστη, —ώς νά την πω— ή πεποίθηση ότι δέν είναι μόνος στον κόσμο καί παραπεταμένος στην τύχη κι ότι κάπου, κάποιος όδηγεί τά βήματά του. Αυτό γίνεται μία βεβαιότητα μέσα στον άνθρωπο, τό αισθάνεται κανείς. Καί επίσης, ό χριστιανός είναι έλεύθερος, άνοιχτός. Ό χριστιανός δέν φοβάται την παγκοσμιότητα, είναι ή Φυσική του κατάσταση, δέν είναι ό κλειδαμπαρωμένος σ' έναν χώρο πού φοβάται μή τυχόν μπει μέσα κάτι «κακό». Ό Χριστός δέν κλείστηκε πουθενά, άνοιχτηκε στον πειρασμό στην έρημο.

Ή παγκοσμιότητα, όπως λέγει καί ή περιφημη έπιστολή προς Διόγνητον (μέ την όποία τελειώνει καί τό βιβλίο μου) είναι ή Φυσική κατάσταση του χριστιανού, ό όποιος δέν έχει νά φοβηθεί τίποτα έφόσον έχει μέσα του καί δίπλα του τον Χριστό. Εάν φοβάται, σημαίνει ότι δέν έχει τον Χριστό. Όλοι φοβόμαστε βέβαια καί όλοι προσπαθούμε νά τον άποκτήσουμε.

«Οί χριστιανοί δέν διακρίνονται άπό τους άλλους ανθρώπους, ούτε άπό τον τόπο πού κατοικούν, ούτε άπό τή γλώσσα, ούτε άπό τά έθη τους... Κατοικούν σε πόλεις έλληνικές καί βάρβαρες, όπου έτυχε ό καθένας τους, ακολουθώντας τις τοπικές συνήθειες καί στό ντύσιμο καί στό φαγητό καί σε όλα. Όμως ό βίος τους ξεχωρίζει καί τους Φανερώνει θυμαστούς, ξένους, παράδοξους." Έχουν πατρίδα, μά είναι πάροικοι. Σε όλα συμμετέχουν ως πολίτες, καί τά ύπομένουν σαν ξένοι. Κάθε ξένος τόπος είναι πατρίδα τους, καί κάθε πατρίδα ξένος τόπος».

Ἄς μὴν ξεχνᾶμε αὐτὴ τὴν ξενιτεία, τοῦ Χριστοῦ καταρχάς. «Δῶς μοι τοῦτον τὸν ξένον», ψάλλουμε. Τοῦτα σημαίνουν κάποιον πού δέν εἶναι ἀγκιστρωμένος σ' αὐτόν τὸν κόσμον. Τό νά μὴν εἶναι κανεῖς ἀγκιστρωμένος στά πράγματα τοῦ κόσμου, νά θέλει νά τά πᾶει πρὸς τό καλό, νά τά στρίβει ἀπό δῶ, νά τά στρίβει ἀπό κεῖ, ἔτσι πού σπό τέλος ὁ Θεός νά μὴν παίζει κανέναν ρόλο...

«...Μέσα στή σάρκα βρίσκονται, ἀλλά δέν ζοῦν κατά σάρκα. Ὑπακούουν στούς νόμους, καί μέ τή ζωὴ τους νικᾶνε τοὺς νόμους. Στή γῆ περνοῦν τίς μέρες τους, ἀλλά στόν οὐρανὸ πολιτεύονται. Ὅλους τοὺς ἀγαποῦν, καί ὑπὸ πάντων διώκονται...»

Αὐτὴ τὴ στιγμή βέβαια, τὴν ἐκκλησία δέν τὴν διώκει κανεῖς. Ὅλοι ζοῦν καί καλοπερνοῦν, ὥστε τό θέμα τοῦ μαρτυρίου τίθεται στὴν ἐποχὴ μας σέ ἓνα ἄλλο ἐπίπεδο. Σέ ἓνα ἐπίπεδο πάλης μέ τὸν ἑαυτό, καταρχάς. Αὐτοσυγκράτησης καί αὐτοπεριορισμοῦ. Ἀπὸ ἐκεῖ καί πέρα θά ὑπάρχει ἓνα Φῶς πού θά ὀδηγήσει τά περαιτέρω βήματά μας. Ἀλλά, ἂν κανεῖς δέν παλέψει μέ τὸν ἑαυτό του καί ἂν δέν περιορίσει τὸν ἑαυτό του, δέν γίνεται τίποτα. Αὐτό γιὰ μένα εἶναι τό πρῶτο πνευματικὸ βῆμα. Ὑπὸ αὐτὴ τὴν ἔννοια εἶμαι ὑπὲρ τῆς ἐσωστρέφειας. Σιχαίνομαι τὴν ἐξωστρέφεια γιὰ τὴν ὁποῖα ὁμιλοῦν οἱ πάντες. Ἀλλά ὄχι τὴν παγκοσμιότητα. Τό μήνυμα τοῦ εὐαγγελίου ἀπευθύνεται στόν ἄνθρωπο, δέν ἀπευθύνεται οὔτε στόν Ἕλληνα, οὔτε στόν Σέρβο, οὔτε στόν Ἄγγλο, οὔτε στόν Γάλλο. Ἀπευθύνεται στόν ἄνθρωπο. Κι ἂν μᾶς ἐνδιαφέρει τό μήνυμα τοῦ εὐαγγελίου τότε ἀρχίζει αὐτός ὁ πνευματικὸς ἀγώνας. Ἄν ὄχι, ἀσχολούμαστε μέ ἄλλα πράγματα. Δέν ζητᾶμε νά πείσουμε κανέναν ἢ νά πᾶρουμε κάποιον μέ τό μέρος μας. Ἐάν θέλει κανεῖς νά δεῖ ἓνα Φῶς διαφορετικὸ ἀπὸ αὐτό πού βλέπει στὴν καθημερινή του ζωὴ, θά πρέπει νά κάνει ἓναν πνευματικὸ ἀγώνα.

Σέ μιά ἐποχὴ πού χαρακτηρίζεται ἀπὸ τό φρόνημα τῆς ἀγέλης, τῆς μάζας, ἐσεῖς λέτε πὼς "δέν ὑπάρχει δρόμος ὁμαδικός, καί πολὺ περισσότερο ἀγελαῖος πού νά ὀδηγεῖ στόν Χριστό". Καί μιλάτε γιὰ τὸν διακριτὸ ἐκεῖνο καί ἀκέραιο ἄνθρωπο πού ξεχωρίζει ὄχι σάν «ἄτομο ἢ μέλος μιᾶς σὺναξης», ἀλλὰ ἐξαιτίας τῆς στροφῆς καί τῆς ἀγάπης του στόν Χριστό.

Αὐτό πού χαρακτηρίζει τὴν ἐποχὴ μας εἶναι οἱ ἀγελαῖες συμπεριφορές. Κι

ἀπό τήν ἄλλη μεριά ἔχουμε μία ἐξατομίκευση. Καί τά δύο ὑφίστανται. Τίς ἀγελαῖες συμπεριφορές τίς βλέπουμε καθημερινά σέ πλῆθος ἐκοδηλώσεων. Οὐσιαστικά καί ἡ μόδα δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ μία ἀγελαία συμπεριφορά, ἀλλά καί ἡ δίψα γιά δύναμη καί ἀναγνώριση πού ἔχει ἀγκαλιάσει πλέον πολλούς ἀνθρώπους. Ἀπό τήν ἄλλη μεριά, ἔχουμε ἕνα ἄτομο τό ὅποιο προσπαθεῖ νά γίνει διακεκριμένο. Γιά μένα ὁ Χριστιανός δέν εἶναι οὔτε ἄτομο, οὔτε μέρος μιᾶς ἀγέλης. Εἶναι μία ἄλλη κατάσταση, ὅπου μπορεῖ τό ἄτομο νά μετατραπῆ σέ ἀνθρωπότητα. Δηλαδή νά ἀγκαλιάσει μέσα του πολλές ἀνθρώπινες πνοές. Μιλᾶω πάντοτε ἐσωτερικά, ὄχι ἐξωτερικά. Αὐτό πῶς μπορεῖ νά γίνει; Μέσα ἀπό τόν νόνο του γιά τόν κόσμον, μέσα ἀπό τόν νόνο γιά τόν ἀνθρώπον. Εἶναι τρόποι αὐτοί.

Ἕνας τρόπος εἶναι ἡ ἀντιγραφῆ, ἐπίσης. Λέει κάπου ὁ ἀββάς Ἰσαάκ πῶς ψάλλουμε καί ἐπαναλαμβάνουμε λόγια πού τά ἔχουν πει πολλοί ἄλλοι. Τό θέμα εἶναι νά τά λέμε σάν νά εἶναι δικά μας. Ὅποτε, αὐτομάτως, διαφορετικά λειτουργοῦν μέσα μας. Δηλαδή συμμετέχει ὁ ἀνθρώπος συναισθηματικά, ψυχικά, διανοητικά σ' αὐτό τό ὅποιο λέει, π.χ. μία ψαλμωδία, πού ἔχουν πει μυριάδες ἄλλοι. Ἀλλά, ἂν ἐνστερνωθεῖ τά λόγια αὐτά σάν νά ἦταν δικά του, αὐτομάτως ἔχουν ἄλλη λειτουργία μέσα του. Ἔτσι φανερώνεται ὁ λόγος καί τοῦ εὐαγγελίου καί τῶν ἐκκλησιαστικῶν κειμένων καί τῶν ψαλμῶν, καί ὅ,τι ἔχει νά κάνει μέ αὐτή τήν πνευματική στάση. Ὅλα τούτα μᾶς ὀδηγοῦν σέ μία προσωπική σχέση μέ τόν Χριστό. Ὅσο ἡ προσωπική σχέση μέ τόν Χριστό βαθαίνει καί συνεχίζεται, τόσο καθορίζει τήν ζωή μας καί τούς τρόπους μας. Δέν ἀρκεῖ νά εἴμαστε ἀπλῶς καλοί. Κάτι εἶναι κι αὐτό, δέν εἶναι λίγο. Ἀλλά πρέπει πάντα νά ζητᾶμε καί κάτι περὶσσότερο. Τούτη ἡ πνευματική σχέση εἶναι πού ὀρίζει τόν χριστιανό καί τόν σφραγίζει, καί δέν μπορεῖ νά εἶναι οὔτε διακεκριμένο ἄτομο, οὔτε μέρος μιᾶς ἀγέλης.

Οἱ προσωπικές αὐτές σχέσεις συμποσοῦνται σ' αὐτό πού λέμε ἄκτιστη ἐκκλησία. Τί σημαίνει ἄκτιστη ἐκκλησία; Σημαίνει ὅτι δέν ἔχει κάτι τό κτιστό. Πῶς θά τήν ἀναζητήσουμε; Ὁ γέρον Πορφύριος πολύ σωστά λέγει: «νά ἀξιωθοῦμε νά μωοῦμε στήν ἄκτιστη, ἐπίγεια ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ». Αὐτά εἶναι ἐπί λέξει τά λόγια του. Πῶς θά μωοῦμε σ' αὐτή τήν ἄκτιστη ἐκκλη-

σία, πού είναι μάλιστα ἐπίγεια κι ὄχι χαμένη στό ὑπερῶραν... Αυτό είναι μέγα ἐρώτημα. Ἐμεῖς ξέρουμε ὅτι βαφτιζόμαστε, κι ἔτσι γινόμαστε χριστιανοί! Ἐ, δέν γινόμαστε! Ἡ ἐκκλησία δέν είναι μόνο αὐτό πού βλέπουμε ὡς ἐκκλησία. Ἡ ἐκκλησία είναι μέσα στόν κόσμο, ἀλλά ταυτόχρονα είναι καί ἔξω ἀπό τόν κόσμο. Καί ὀφείλει νά δείξει ἡ ἐκκλησία κάποτε, ὅτι δέν είναι νά μᾶς τακτοποιήσει στή ζωή γιά νά προκόψουμε καί νά γίνουμε καλοί χριστιανοί, οἰκογενειάρχες. Είναι νά μᾶς δείξει αὐτόν τόν ἄλλον ὀρίζοντα. Δηλαδή, ὅτι ὑπάρχει ἕνας δρόμος πρὸς μιά διαφορετική ζωή μέσα στήν παροῦσα. Ἐξ οὗ καί τό τώρα καί πάντοτε.

Τό περιοδικό «Ἐπίγωση»
ἐκδίδεται κάθε τρίμηνο.
Ἐκδότης: Παῦλος Πολιτίδης
Συντακτική ἐπιτροπή:
Ἰ. Καλόμοιρος, Ἀ. Μπύρου, Π. Πολιτίδης
Καλλιτεχνική ἐπιμέλεια: Κ. Σισκάκης
Ἐκτύπωση - διεύθυνση ἐπικοινωνίας:
Ἐκδόσεις «Ζέφυρος», 17ης Νοεμβρίου 79
543 52 Πυλαία, Θεσσαλονίκη
Τηλ. Κέντρο: 2310/ 948.233
Διεύθυνση στό διαδίκτυο:
www.zephyr.gr/stjohn

*Ἡ διεύθυνση τοῦ περιοδικοῦ καλεῖ
ὄσους ἀπό τούς ἀγαπητούς ἀναγνώστες
μποροῦν, νά συμβάλλουν μέ μιά ἐτήσια
συνδρομή 10 Εὐρώ στά ἔξοδα τῆς Ἐπίγωσης.
Οἱ προαιρετικές αὐτές συνδρομὲς
ἄς ἀποστέλλονται στό ὄνομα
Γρηγόρης Καλόμοιρος, στό λογαριασμό
485/00-231000 7114 τῆς ALPHA BANK,
ἢ μέ ταχυδρομική ἐπιταγή στό ἴδιο ὄνομα,
στή διεύθυνση τοῦ περιοδικοῦ.
Εὐχαριστοῦμε θερμά.*

